

Markeds plass eller samfunn

Ottar Brox:

På vei mot et postindustrielt klassesamfunn?

Oslo: Pax forlag a/s, 2016.

207 s.

ISBN 978-82-530-3897-1

Pris: NOK 175,-

Michael 2017; 14: 129–30.

En senior i samfunnsfagene, professor Ottar Brox (f. 1932), har slått til med en bok igjen. Den er liten og uanselig, men det er bare utenpå. Basert på et langt liv som politiker, forsker og samfunnsaktør på forskjellige arenaer presenterer han her i en fortettet form analyser og synspunkter på en rekke viktige forhold i norsk samfunnsutvikling fra 1800-tallet og fram til nå.

Boka har undertittelen «Om vi vil unngå for store forskjeller i våre barns Norge, er det mye å lære av våre forfedre.» Dette signaliserer en grunn tanke som går igjen hele veien, nemlig at vi bør lære av historien at målet for økonomisk politikk ikke bare behøver å være å skape vekst, men også å skape sosial utjevning og likhet. Begrunnelsen for dette er enkel: Historien forteller oss hvordan økende klasseforskjeller skaper vanskelig løsbare sosiale problemer i mange land. Slik var det før, og slik er det nå. Da er mottrekket å legge til rette for likhet, noe Brox mener vi i Norge hittil har lyktes med i stor grad. Mindre forskjeller betyr bedre samfunn – dette er en tese Brox spikrer fast allerede i innledningen.

Ottar Brox har røtter på Senja og hans sjel er godt forankret i distrikts-Norge.

Dette gjenspeiles også i denne boka. Eksemplene er gjerne hentet fra problemer på bygda. F. eks. er hans analyse av småbrukene i Norge interessant. Her har erfaringene fra tidligere tider dagsaktuell relevans. Mange småbruk gjorde det mulig å ha en hybrid av lønnsarbeid og egen produksjon, enten for salg eller til eget forbruk og livsopphold. Småbrukene representerte derfor en slags buffer mot næringslivets konjunkturer, av stor viktighet i utviklingen av det moderne Norge, spesielt i distriktene. Gikk det nedover en periode, kunne sauene og sjarken holde de verste vanskene unna til det igjen ble bedre. Mangesysleri og selvlærthet i flere praktiske yrker, slik livet på et småbruk fordrer, kunne også lette omstilling til nye jobber når slike bød seg. Og et produksjonspotensial ble opprettholdt.

Selve forholdet mellom bygd og by er et annet hovedtema som angis som en av begrunnelsene for å skrive boka. Synsvinklene som må anlegges her må være forskjellige, fordi premisene for det rurale og det urbane liv er forskjellige. Brox er en primærnæringsmann og ser på dikotomien periferi-sentrum i lys av det. Men han beskriver også de interne konfliktene innen næringene i distriktene. F. eks. forholdet mellom heltids- og deltidsbønder kunne vi gjerne hørt litt mer om.

Boka munner ut i en diskusjon av det Brox kaller den postindustrielle trusselen.

I konklusjonen, som dessverre står litt bortgjemt på side 168 i den 207 sider tykke boka, slår han fast at i et levedyktig samfunn må det være slik at en tilstrekkelig del av folket kan skaffe seg det de trenger til livets opphold uten å være avhengig av at det finnes en arbeidsgiver som vil betale for deres tjenester. Landet blir en *markeds plass*, ikke et *samfunn*, dersom det ikke har bruk for alle sine borgere.

Hvem vender boka seg til? Selvsagt: Alle som fra før av er interesserte i samfunnsforhold og samfunnsfag. Men boka er delt opp i korte, velskrevne enkeltkapitler som kan leses med stort utbytte hver for seg av hvem som helst. Som ord for dagen fra en engasjert samfunnsforsker.

Øivind Larsen
professor
Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo
oivind.larsen@medisin.uio.no